

HEMBYGGEN

organ för
Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur

Red. och ansv. utgivare
Ernst Granhammar,
Red.-adr. Stockholm 50
Redaktionskommitté
Artit. E. L. son Rudstög,
Dan Danielsson, m. fl.

NÅGOT OM SÖRMLANDS SOCKENDRÄKTER OCH DERAS PRAKTISKA SIDA

Ända tills i vår tid ha sockendräkter burits även i vissa sörmlandssocknar, och i den dag som i dag är finnes ännu på mången kistbotten och i mången vindskrubb gamla äkta klädesplagg kvar, som torde i en framtid visa att flera av Sörmlands socknar än Vingåker, Österåker och Sorunda, ha kunnat ståta med egna sockendräkter. På 1870-talet, dekadansperiodens upprinnelseid, började dock även i Vingåkers och Sorundabygderna dräkterna bli mer och mer sällsynta. Liksom den frireligiösa rörelsen såg synd i allt som bar kulturellt värde, var det ju klart, att även sockendräkterna skulle anses "vara utav djävulen". Många brände sina dräkter, många klippte sönder dem till mattor; en del plagg slumpades bort på auktioner och ingen höjde ett varnins rop mot vandalismens segertåg. Fabriksvarorna och det oss påprackade utländska kramet, modedärskaperna och de kosmopolitiska idéerna, voro även bidragande orsaker till dräktskicketets förfall. Mången har velat lasta herrgårdskulturen för dess föregående med moderna sällskapsdräkter och det kan i Södermanland ha ett visst berättigande, ty vi se, att i de socknar där den renodlade bondekulturen slagit djupa rötter, där ha även dräkterna levat kvar längre än där herrgårdsägorna sträckt sig över en eller flera socknar. Jag har dock hört berättas, att många av de stora godsens ägare bjudit till att återuppliva sockendräkterna. Så berättas ifrån vingåkersbygden, att en ägare till Säfstaholms säteri på sin tid lär ha erbjudit sockenborna att han skulle betala socknens halva kommunalbudget om de ville återupptaga och åter använda sina sockendräkter. Någon vidare uppryckning lär det emellertid ej blivit av detta generösa anbud och därmed var den stolta vingåkersdräktens saga all. En ej så liten skuld till sockendräkternas död ha även stadsborna och enkannerligen då stockholmarne, som genom sitt förakt för landet och allt bondskt ständigt hänat den sunda bygdebefolkningen och dess enkla vanor. En

sak som dock landsborna kan taga med ro, ty de ha i alla fall sundare själar, om än under grövre kläder.

Då jordbruket måste övergå ifrån byteshandel till penningaffärer, blev ju allt omkastat i böndernas levnadsförhållanden. Så länge inte penningen var böndernas a och o, utan gården gav bonden allt vad han

behövde av mat, kläder och husgeråd, ifrån linnet i skjortan och lädret i skorna, till sötmedlet från bin och sockerrötter och drickat av humle och korn, då redde sig bonden och blev en myndig man med självkänsla och trygghet, ty det hemmavuxna hörde ihop med honom. Sedan penningen kom och hans enda diktan och traktan *måste* bli att skaffa klingande valuta, blev han inte någon riktig bonde längre, utan ett mellanting mellan bonde och affärsman. Jäktet lämnade ingen tid övrig till hemslöjd eller ingående beredning av jordbrukets produkter, allt måste säljas för att skaffa pengar och billighetsvaror fick ersätta gedigen handslöjd, och därmed äro vi inne i den nya tidens rotlöshet och penningejäktets förbannelse.

I stället för hemmasydda kläder av hemmavuxet material blev det kläder av bomullslärf och kamgarns-

korderoj, färdigköpt och hopsmäckt i fabriker. I stället för kläder, som hållit i generationer, blev det nu två kostymer om året, och skjortor, som nu knappast hålla genom tre bykar. Drängar och pigor måste följa modejournalernas påhitt i klädesväg och så får bonden lämna bort sina pengar till tjänsthjonens stora löner, medan han knappast får en krona med själv. Det är — som Gust. Ankarcrona säger — "modegycklets" resultat. Däri ligger största skulden till lantbrukets betryck. Däri ligger skulden till hemslöjdens död, armodet och fattigdomen. Vad köper den tjänande flickan för sina pengar? Jo kläder och hattar, knappast något annat. Ej ett öre sparas till kommande dagar för eventuell sjukdom eller bosättning. Sjukhusvistelse för våra hembiträden få i allmänhet bekostas av allmänna me-

Sorundajänta — stycke och mössa.
Observera den vackra och dyrbara spetsen (stycket, ärvda spetsar från mormorsmors tid).

del, och bosättningen, i få undantag, blir avbetalningssystem. En soffkudde är möjligen det enda en giftasvuxen flicka kan sy, eller en liten lysduk, allt annat skall köpas.

"Som man är klädd blir man hädd", är ett ordspråk som sannerligen håller streck i vår tid. Sista modet och stora later imponera på enfaldigt folk, och den som är finast klädd är den förnämste i kretsen. Märk att detta är i vår s. k. demokratiskt nyktra tid. Var det i alla fall inte mer demokratiskt då alla sockenborna voro lika skrudade? Då torparns och nämndemans döttrar voro lika granna, under skolåldern, konfirmationen och sedan i helg och söcken som unga flickor och som gifta kvinnor. När mormorsmors brudklänning av sidenatlas kunde ändras litet åt den yngsta av döttrarna sedan den förut varit bruddräkt åt både mormor och mor samt äldre systrar. Det var den tiden då aristokratien satt i hjärtat och dräkten tog sig uttryck därav.

Vad sörmlandsdräkterna beträffa känna vi ju bäst igen vingåkersdräkten, men liksom den vackra Rättviks sockendräkt har vingåkersdräkten blivit för vanlig, nedsölad, oäkta och oriktig. Tack vare Skansens vårfest, som i år lades i Sörmlands tecken, lyckades det

att få fram en hel del mindre kända vingåkers- och österåkersdräkter, och vid midsommartinget i Malmköping demonstrerades icke mindre än fem olika sorters dräkter från Vingåkers socken.

Liksom vingåkersdräkterna med glädje anammats av en del unga sörmländska folkdansare, såväl i själva Södermanland som i huvudstaden, ha även under senare tiden sorundadräkterna kommit upp igen. Den som bland sorundaborna i Stockholm agiterat för dräkten, är fröken Margit Hertz, som i sin vackra dräkt synes å bilden här ovan. I Gerda Cederbloms "Svenska folkdräkter" finnes den manliga sorundadräkten men beklagligtvis ej den kvinnliga. Vi skola i ett annat nummer återkomma till denna dräkt och beskriva den i detalj liksom vi även få tillfälle att ytterligare ingå på vingåkersdräkterna.

Må Sörmlands folk veta vad de äga i sina dräkter i såväl materiellt som kulturellt avseende, men må även var och en tänka på det ansvar som vilar på den som bär en sockendräkt; det är ett dyrbart arv av hänsövnade fäder, ej ett plagg för gyckel och upptåg. Tag aldrig på en dräkt som ej är egen och från egen hembygd och skylta aldrig med andra landskaps dräkter.

Ernst Granhammar.

F O L K M I N N E S K U R S E R

SAMARBETE MELLAN HEMBYGDSINTRESSEN OCH VETENSKAPLIG FORSKNING

Det är av stor betydelse att ett intimt samarbete kommer till stånd mellan hembygdsintressena och den vetenskapliga hembygdsforskningen. Den senare måste ha ett rikt material för att kunna arbeta, den behöver uppgifter från varje del av vårt land, från varje socken och by. Men det kan den inte nå utan att allmänheten ställer sig i dess tjänst. Den måste få ett verksamt stöd från hembygdsintresset. Och målen sammanfalla: kräver vetenskapsmannen att alla bygder genomforskas, så kräver likaså hembygdsvännen att hans bygd inte utelämnas. Hembygdsarbetet behöver också sakkunnig ledning, så att det inte sker på måfå.

Till ett sådant samarbete syfta de folkminneskurser, som på initiativ av docenten i folkminnesforskning vid Lunds universitet, C. W. von Sydow, anordnats i olika delar av vårt land. Den första kursen av detta slag i större skala anordnades av Föreningen Skånskt Folkminnesarkiv i Tomelilla 1922 och har följts av liknande kurser i Bräkne-Hoby, Ö. Gre-

vie och nu under sommaren i Kristianopel och Umeå. Varje kurs har omfattat c:a 10 dagar och programmet har upptagit föreläsningar i andlig och materiell allmogekultur och i hembygdsvård och dessutom praktiska upptecknings- och uppmättningsövningar. Resultatet har

varit synnerligen gott. Dels ha ledarna själva varit i tillfälle att göra undersökningar, dels har varje kursdeltagare varit skyldig att lämna en samling folkminnesuppteckningar. Redan härigenom har erhållits lika stor valuta för kostnaderna för en sådan kurs som om dessa åtgått som reseanslag till enskilda personer. Men härtill kommer det värdefullaste med dessa kurser: man erhåller en hel stab av medarbetare, som i sin tur kunna arbeta som instruktörer ute i bygderna och som kursledningen alltid står i kontakt med och kan erhålla upplysningar och nya uppteckningar av.

Det finns runt omkring i vårt land en mängd olika föreningar — och främst tänker jag på Svenska Ungdomsringen för Byg-

Två deltagare i Folkminneskursen i Kristianopel.

Gammal gård i Bredavik, Kristianopels s:n.
Enligt traditionen är gården byggd under den danska tiden. Övre våningen har en festsal med gamla målningar.

dekultur — som ha hembygdskännedom på sitt program. Det bör bli en uppgift för varje avdelning inom en sådan förening att få till stånd ett hembygdsmuseum eller åtminstone ett hembygdsarkiv, eller där sådana redan finnas, ge dem ett verksamt stöd. Ja, för att minna av vår gamla allmogekultur på bästa sätt skall kunna tillvaratagas och komma till godo är det ett bestämt krav att museer och arkiv upprättas i varje socken. För att nå dit äro de av docent von Sydow ledda hembygdskurserna av stor betydelse. De äro inriktade på att deltagarna skola bli kompetenta att sätta i gång hembygdsföreningar och upprätta hembygdsarkiv.

Om de olika kulturella föreningarna samarbetade borde det inte vara svårt att få till stånd dylika folkminneskurser på olika håll. Till nästa sommar påtänker Blekinge Hembygdsförbund (sekr. d:r G. Wirde,

Karlskrona) en kurs i Jämshög och Föreningen Skånskt Folkminnesarkiv (sekr. för insamlingsarbetet: kandidat S. Svensson, Löderup) en i Kivik. Men ekonomin för dessa kurser är långt ifrån ordnad än. Det behövs dels direkta anslag, dels att föreningar lämna stipendier åt medlemmar för att bevista kurserna. Skulle inte Ungdomsringen kunna ge ett handtag?

Till sist några ord om den nyss avslutade kursen i Kristianopel, som leddes av docent von Sydow med biträde av undertecknad. Framför mig på bordet ligger en stor hög anteckningsböcker. De innehålla folkminnesuppteckningar som dels vi själva, dels kursdeltagarna ha gjort. Det är mycket värdefullt material vi fått, till det bästa räknar jag de utförliga upplysningarna om dräktskicket här i Blekinge. Men resultatet av en hembygdskurs mätes inte blott genom mängden av uppteckningar utan också av i vilken mån som deltagarnas ögon öppnats för hembygdens skönhetsvärden. En värdigare inramning till en hembygdskurs än Kristianopel kan man inte tänka sig. Här behövde man inga skioptikonbilder för att demonstrera vad som menades med hembygdsvård och bygdekultur. Här fanns rikt med material runt omkring. En bygata utan en enda glasveranda. Gamla stugor här och var. Och runt omkring den gamla stadsvallen med slån och hägg i blom och sjungande näktergalar. Vid den hembygdsfest som anordnades av kursen medverkade Karlskrona Kulturella förenings folkdanslag. Då lyste blekingedräkternas vackra färger överallt. Jag glömde att det inte var bygdens folk, jag ville så gärna tro att här bortom vägarna fädernas dräkter levat kvar i oavbruten följd.

Sigrid Svensson.

INTENDENT NILS KEYLAND

Nordiska museet och Skansen har återigen mistat en av sina gamla trotjänare. För icke så länge sedan ingick det smärtsamma meddelandet att intendenten för den kulturhistoriska avdelningen å Skansen, Nils Keyland, helt hastigt slutat sina dagar. Under sin semester, som han alltid tillbragte i Värmland, träffades han av hjärtslag, och så var hans verksamma liv slocknat.

Med Keyland bortgick en av den äkta finnbygdens forskare. Härstammande av finnfolk blev han alltid de stora skogarnas och moränlidernas son och han var värmlandsfinne till kropp och själ. Vem kunde tro honom om att besitta en humor av det yppersta slaget och ett temperament som sannerligen var förvånande. För den utomstående föreföll han mycket tillbakadragen, och han önskade helst få vara i fred med sina arbeten, men lyckades man intressera honom för en sak, så blev han eld och lågor och såg många utvägar i brydsamma situationer. Hans plats blir nog svår att fylla, ty han tog hembygdsforskningen på rent äkta sätt och han var ingående kännare av allmogekulturens olika grenar och lika intresserad av alla. Folkmusi-

ken hade i honom en vän och förespråkare, såväl som folkdansen. Han lämnade en gång ett mycket gott erkännande om Sv. Ungdomsrings lärobok i folkdans och var mycket tacksam för denna lilla present, som han kallade den. Vi få hoppas att den förbindelse med Skansens kulturhistoriska avdelning, som Ungdomsringen haft under Keylands tid, även kommer att bestå i framtiden.

Nils Keyland hörde icke till staden och blev aldrig aklimatiserad stockholmare; han förblev ett med vildmarken och naturen.

Bruna blanka tjärnar spegla skogen därborta i Värmland och i grantoppen spelar talltrasten. Det är tyst och stilla i sommarkvällen, blott klangen av Mangskogs kyrkas klockor ljuda på avstånd. Det är en spelmans jordafärd. Den store hembygdens ande har tagit hem sin son.

E. G—r.

TRANÅSLAGETS ÅLANDSFÄRD

Vid ålänningarnas besök i Tranås förra året inbjöds Tranås Gymnastiksällskaps folkdanslag att påföljande sommar gästa Ålands Ungdomsförbund. Tack vare Tranås-lagets styrelses och i synnerhet ordförandens, hr Kågen, energi och initiativrikedom blev också resan förverkligad.

I färden deltog vår folkvisekor, tre spelmän, däribland Olof Knut Ekwall. För "Värmlänningarnas" framförande, några av Smålands-Östgöta-kretsens styrelse och andra, tillsammans utgörande ett femtiotal personer.

Den 3 juli kl. 8 på aftonen stod sällskapet på ångaren "Birger Jarls" däck och viftade i riktning mot Skeppsbron, där denna tidnings redaktör, Ringens kassör och många andra intresserade stockholmare hade infunnit sig.

Vid ankomsten till Mariehamn, hade trots den tidiga timmen en anseelig skara ålänningar samlats och hälsade oss med viftningar, sång och tal.

Efter några timmars vila samlades vi till frukost i Societetshuset, ordnad av Å. U. F:s v. ordf., hr Gustafsson som i ett högstämt anförande hälsade oss välkomna till Åland, varpå hr Kågen svarade och hr Sjöblom från Tranås framförde till Åland en hälsning från Jämtland, vilket uppdrag han fått vid en nyligen hållen hembygdsfest därstädes.

Så började "rikssvenskarnas" eriksgata genom Åland. Nästa plats var Lemland, dit vi färdades med motorbåtar. På vägen gjordes några timmars uppehåll i Öningby, men då vi framåt aftonen anlände till Lemland regnade det. Festen måste därför hållas inomhus och den inte alltför rymliga lokalen blev packad med folk. Festordningen, som utgjordes av körsång, folkdanser, folkvisadanser, låtar av Ekwall, ibland sekunderad av hr Ragnar Sjöblom, i behaglig omväxling, avslutades med "Du gamla, du fria" unisont och ett leve för Åland. Apropå leve, så lärde sig ålänningarna att hurra på svenska och deras långt utdragna a'n klipptes av. Efter festen blev det allmän dans och först vid 1-tiden blev det uppbrott och tillfälle för resp. värdar att taga hand om sina inackorderingar för natten.

Nästa dag sken solen från en molnfri himmel och det vackra vädret följde oss hela resan ända till Stockholm.

Då vi på morgonen gingo ombord vid Norrby brygga råkade Thunell från Linköping ramla i sjön. Detta hans sätt att taga sig vatten över huvudet fick så stor betydelse att, förutom ett tiotal olika sorters smeknamn, diktades även visor för både solo och kör till hans ära och andras förnöjelse.

Mot denna hans kärlek till sjöjungfrurna protesterade flickorna, varför han hastigt och framförallt lustigt uppfiskades och hängdes på tork i masten, ja, bara kläderna förstås, själv fick han låna kläder av de manliga kamraterna.

Så styrdes kosan över Lumparen, för tillfället försedd med en trevlig sjögång, till Bomarsund, där resterna av den en gång så imponerande fästningen beskådades, varefter färden fortsattes i lövade och med svenska flaggor prydda höskrindor till Tosarby. På vägen gjordes uppehåll vid Finby ungdomshem "Klippan" där sångkören sjöng, Ekwall spelade och andra dansade, allt till stor förnöjelse för den talrikt församlade ortsbefolkningen.

Åter i höskrindorna. Telefonträdarna voro litet besvärliga för flaggstängerna på skindorna, inte för att flaggstängerna voro höga utan för att telefonstolparna äro relativt korta. I vår skrida klarade Rytters trädarna i det han stående på "racket" lyfte dem över stängen då de korsade vägen.

Vid framkomsten till Torarby bjöds på en god middag i därvarande lantushållsskola och på kvällen var en fest anordnad vid Kastelholms ärevärdiga slottsruin. En värdigare och stämningsfullare inramning till den anslående festen kunde väl knappast uppletas. Programmet var i huvudsak lika med Lemlands, men på grund av den säregna miljön betydligt verkningsfullare. Festen avslutades därmed att Kågen med några ord tackade arrangörerna och gästerna avtackades av redaktör Julius Sundblom, varefter följde "Du gamla, du fria" unisont, därefter sånglekar.

På söndagen var en fest ordnad vid Östra Saltviks

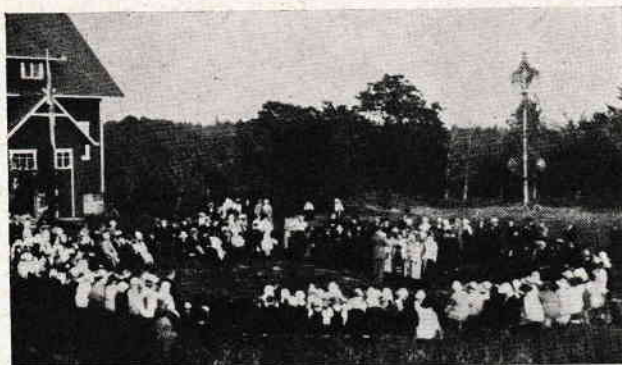
Grupp av färdtagarna.

Foto: Knut Frelin.

Vid Finströms folkhögskola. Foto: Knut Frelin.
Fr. v.: Hrr Gustafsson, Johannes Eriksson, Julius Sundblom, Elis Kågen och Verner Eker.

Folkvisekören.

ungdomsförenings lokal "Högtomt", där "Värmlänningarna" uppfördes i det fria. Enligt uppgift första gången friluftsteater spelades på Åland.

Måndagen var reserverad för Finströms folkhögskola. Vi färdades med motorbåtar från Saltvik till Bärsgårda och därifrån i lövade höskrindor till bestämmelseorten. Vid framkomsten mottogos vi med sång och musik, kaffe och hälsningstal av landstingsman Johannes Eriksson. Ett stort antal medlemmar av Åländska skärgårdens ungdomsförening, vilka följt oss från Kastelholm, togo här avsked och återvände till sina öar. I Rogetsböle var gemensam middag ordnad varunder den gamle åländske spelmannen Johannes Larsson från Finkarby och en ung student, Paul Skand, med bravur trakterade sina instrument. Efter middagen läto Ekwall och Sjöblom höra sig, Smålandssången sjöngs unisont och körens folkvisor hjälpte till att hålla den höga stämningen vid makt.

Tillsammans med bygdens ungdomsföreningar och några av Ålands ledande män hölls därefter ett samkväm i skolan, som var synnerligen angenämt. En blandad kör från orten sjöng några vackra sånger och skolans rektor, Teodor Bertell, höll ett högstämt och svensksinnat anförande, varefter Ålandssången sjöngs unisont. Tandläkare Rudelius tolkade gästernas tacksamhet till dagens värdar och sedan Tranåskören låtit höra sig, sjöng han tillsammans med hr Filip Ahston några gluntar.

Sista dagen på Åland var i Mariehamn, där middag serverades å sjömanshemmet. Tranåslagens styrelse, kretsstyrelsen m. fl. voro av redaktör Sundblom inbjudna till middag å Societetshuset. På aftonen spelades "Värmlänningarna", varpå följde dans å badhusrestaurangen till kl. 12, då polismästare Fredriksson inbjudit hela sällskapet till supé å Societetshuset. Härvid avtackades gästerna av redaktör Sundblom och ålänningarna av hr Kågén. Under sång, musik och den angenämaste stämning för gick tiden till båtens avgång.

Vid avfärden från Mariehamn klockan 4 på morgonen voro mariehamnarne och andra ålänningar talrikt samlade vid bryggan, och sånger och viftningar utbyttes så länge ålandssvenskar och rikssvenskar kunde se och höra varandra.

Vid fyrtiden på onsdags em. samlades färdledagarna på Skansen, där en gemensam enkel middag intogs å

Idunhallen. Utom Ålandsfararna voro lektor Karl Starbäck, arkitekt Einar Rudskog, denna tidnings redaktör med fru och fröken Greta Kågén inbjudna. Hr Kågén tackade deltagarna för gott kamratskap under resan och vände sig särskilt till kamrer Verner Eker från Mariehamn — som övertalats att medfölja till Stockholm och som i egenskap av färdledare och ciceron möjliggjort att resan gått i lås i alla dess detaljer och att det uppgjorda programmet ingen enda gång klickat. Hr Kågéns tack kompletterades av sällskapet med en stormande applåd och ett fyrfaldigt leve för Åland och Modersmålets sång. En av småflickorna överlämnade härefter till hr Eker en bukett blommor, de kvinnliga resenärernas hyllning.

Vid kaffet på verandan talade lektor Starbäck och så följde avtackningar med åtföljande leverop — för styrelsen och "utsocknes" medhjälpare.

Efter en sång av kören föredrog hr Thunell en nidvisa om deltagarna och dessa replikerade genom kören med en särskilt med anledning av hr Thunells sjöäventyr författad visa. Hr Ahston utdelade små, men betydelsefulla minnesgåvor till dem som därav gjort sig förtjänta, vilket framkallade stormande munterhet. Ibland lyckades Skansens orkester komma emellan med några musikstycken.

Så var den färden slut och blev ett minne, men ett minne som räcker livet ut. Den som kan läsa mellan raderna i ovanstående skildring, förstår att varje förflyttning var en njutning, varje uppehåll en högtidsstund.

Bland de intryck man starkast erinrar sig var den övervallande hjärtliga gästfrihet och det riktigt värmande tillmötesgående, som överallt i så rikt mått kom oss till del från befolkningens sida. De ålänningar, som blevo begåvade med rikssvenska inackorderingar, inte blott väntade till långt fram på nätterna för att ledsaga dem till resp. bostäder, väckte dem om morgnarna med kaffe på sängen och bjöd på frukost, utan även i de flesta fall skjutsade dem till samlingsplatserna.

Var vi än drogo fram vinkades och hälsades från gårdar och vägfarande och barnen stod vid grindarna och viftade med små svenska flaggor. På Finströms folkhögskolas flaggstång voro fyra svenska flaggor under varandra hissade.

Denna svenskhet gavs också starka uttryck i den massa tal som hölls under färden.

Redaktör Sundblom yttrade bl. a.: "Detta besök har en oerhört stor betydelse för våra strävanden att bibehålla och förkovra vår svenska kultur". Hr Rudelius framhöll i ett anförande att svenskheten är större och starkare på Åland än hemma i Sverige och att en förening för svenskhetens bevarande i hemlandet hade lika stor om inte större uppgift att fylla än föreningen för svenskhetens bevarande i utlandet.

Till slut en liten historia: en ålandstös om 8—9 år hade deltagit i ringlekar och bad nu sin aftonbön — — — skydda och bevara pappa, som är i Amerika, och tack, gode Gud, för att du lät mig dansa med den svenske pojken".

Nässjö den 25 juli 1924.

Knut Frelin.

G R E N N A B E R G S F Ö R E N I N G

eller Grenna Hembygdsförening, som den fr. o. m. nästa år kommer att heta, bildades år 1912. Föreningens verksamhet de första åren var egentligen att anlägga vägar, sätta fågelholkar i träden och ordna för renhållningen på vårt vackra berg och den härliga skogen. Föreningen hade då, som nu, ett hundratal medlemmar som betalade sin årsavgift, men ej hade något intresse för föreningen.

Men 1919 efter en föreläsning här av K. E. Forslund, om Hembygdsvård, väcktes intresset för att taga vara på vad Grenna med omnejd möjligen kunde ha kvar av gammalt som borde bevaras för eftervärlden. Föreningen beslöt att vända sig till Domänstyrelsen för att få köpa Jordstorps gamla kaptensboställe från 1680, vilket skulle rivas. Efter mycket skrifteri bestämdes ett pris som var så oskäligt högt att föreningen ej kunde gå in på affären. Domänstyrelsen tycktes ej fatta betydelsen av att rädda detta gamla kulturminne från indelningsverkets första tid, utan beslöt att riva det. Föreningen gick emellertid i författning om att köpa en gammal gård från Rättle (ett samhälle, vilket allt sedan Grenna grundlades, tillhört detsamma) och flyttade de gamla byggnaderna till föreningens område på berget.

I dessa gamla 1600—1700-tals byggnader började föreningen samla gamla föremål. Den äger nu också en vacker samling gammalt husgeråd och som intresset är ganska stort bland alla samhällsklasser inom orten ökas samlingarna oupphörligt. För inköpet av Rättlegården insamlades på frivillighetens väg 2,000 kr.

Grenna stad har även till föreningen överlämnat en hel del gamla värdefulla saker; en del minnen från stadens första tid. De förnämsta föremålen äro den gamla ringklockan och tornuret från Grenna gamla rådhus.

År 1675 i februari månad överlämnade greve Per Brahe d. y. genom sin hauptman "en härlig rådstuga medh tillbehör samt staden till zirat och prydnad låtit darsammastädes inrätta urverk med ringklocka, hvilket allt lemnas staden i handom att väl vårda och medh egna medel underhålla till everdelig honeur och åminnelse". Rådhuset nedrevs år 1800, klockan och tornuret hamnade i en skräpbod, där de stått tills Bergsföreningen fick hand om dem.

Förra året uppsattes en klockstapel, alldeles på bergskrönet, liknande det gamla rådhusornet. Där hänger

nu den gamla klockan och ringer vid stadens bemärkelsedagar. Urverket är iordningställt och skall uppsättas en av de närmaste dagarna, för att efter 124 års vila visa Grennaborna vad klockan är slagen. Stapeln är uppförd, utan någon kostnad för föreningen, av tvenne intresserade medlemmar. Invid stapeln ligga ett par gamla kanoner, även de ett minne från grevens tid.

Förra året överlämnades till föreningen det förut omnämnda gamla kaptensbostället, av A.-B. Järnvägsbyggnader i Motala, vilka tillhandlat sig och använt det som kontorsbyggnad vid arbete här i trakten. Det är nu uppsatt invid festplatsen. Likaså uppsattes en gammal visthusbod, gåva av hovrättsrådet E. Gyllensvaan härstädes. I år har föreningen byggt en restaurang, Hembygdstugan, i gammal stugstil. Serveringsrummet har en golvyta av 12×5 meter.

Föreningen håller årligen en storstilad hembygdsfest, i år 6 juli, vid vilken hövdingen i Jönköpings län, statsrådet Malmroth, lovat medverka som talare. Musik av Jönköpings reg. och Smålands art. musikkörer, sång av manskören Orpheus i Jönköping. Vidare har föreningen gott hopp om medverkan av Smålands och Östergötlands krets av Svenska ungdomsringen, med sång och folkdanser.

Föreningens styrelse består av: ordf. borgmästare G. Collander, sekr. trädgårdsmästare I. Ekvall, kassör handl. C. J. Roman, metallfabrikör A. E. Bolling och gelbgjutare V. Fong.

Föreningens byggnader ha kostat i runt tal 20,000 kr.

En härligare festplats än denna får man söka kring hela jorden . . . Den ligger inbäddad av löv- och barrskog på Grennaberget, med den härligaste utsikt över Vettern och Visingsö, i söder blånar Smålandsbergen, i väster Västergötland och i norr Omberg. När solen dalar i väster bygger den en skimrande guldbro över Vettern till Grennastranden, med de vackraste färgschatteringar över sjön så långt ögat når. Den som sett en solnedgång från Grennaberget en vacer sommarkväll glömmar den aldrig.

. . . Och än från bygd kring Visingsö

Från Värends nejd och Östersjö,

Som trogen hembygdskärleks tolk

Står gamla Smålands folk.

Grenna i maj 1924.

Vinge.

S V Ä L O N P L O C K N I N G

I Esskogsglanta ä dä gött om druver,
för skogens druver dä ä sväler dä,
di lyser blå blann ljungrisorä tuver,
å allri tryter di, å väl är dä.

Vi står på knä på mjuker vitmossmatta,
i stop å kôrgar ska vi råge ha,
å tuva ätter tuva ska vi skatta —
nu gol en västergök, si dä va bra.

Hör skällekoa ner ve Markängskärre,
dä ringer sôm te gusstjänst i vår skog,
vi står på knä å tänker på vår Herre,
men glömmir inte åv vårt plockningsknog.

Ja menar skogen ä jussôm e kyrka,
å fast att svälra ä huvesak,
en känner allt sôm ett behov te dyrka
en högre makt i Esskogens gemak.

Per på Hea.

I V I G D E R J O L

BERÄTTELSE PÅ ÖSTGÖTAMÅL Å NILS LARSA

Kläk-ola va di så vande ve i Rue s'att di hadde dom like mycke te smek-ol, när dä va s'att dä bar sä. Ivetne va di på va di to' sä för mä, å inte va Ruebonn rädder för te vräke ur sä att grannbonns häste va resne s'att di mä nö' kunne dyngte sä för bare ben. Va 'an arger på kärnga feck 'o allt hälle tegoe mä att 'an kallde na för gôr-ko, å va dä kärvänlit mälla dom, sôm dä mä kunne håpe sä te, la' 'an bare te "mi lelle" te "gôr-ko", å var da 'an sa nått sånnt sken sola i Rue. Å då kunne dotra sjunge, å 'o sjöng då toner iblann sôm va sôm di fineste lustarmer.

Ende barnet va 'o sän pøjken geck ner sä på isen fjolvåres. Svårt va dä för dom alle tre te mist'en, men värst va dä för mora te'n, å i denne da kunne 'o sitte länge stunnra ve fönstart i finkammern å bare sterblige ut över göla. Då va dä sôm Ruebonn jämt va så vänliger ve na å kallde na "mi lelle gôr-ko" å hitte på någe ôtt na te göre sôm 'an va på dä klare mä 'o inte kunne nek'en. Å på så vis feck 'an dän na från di där sörglige tankra.

En unli vinter va dä. Barmark å yppne sjöga långt ätter tjugendan. Men så vart dä lite snö-blask om dan när Ruebonn va över te Klämma å hjälpte tôrpern ta livhanken å vårgripen. Natta kom å dä snöge te golikt före, å göla la' sä dan ätter, bare körda hinnt mä te ta sä.

Ruebonn va glar i hôgen, för när göla bar va dä ingi brist på göre. Fisken sôm va där hadde ingen i Rue sitt sän förårsvåra, för hur di lätte ätter pøjken feck di allri si'n mer. S'att den ende utamäsförtjänsta di hadde va timmerköret på vintra.

*

Biväpneter mä yx å isbill va Ruebonn på väg te göla för te väcke isen, s'att kör'et kunne få hörje. Halvväjjes vände 'an på sä å titte fall hustru va inne i finkammern. Inte för 'an så' nått, men 'an känd'et på sä att 'o sto' där bakanför gardina, för 'o va nog lite rädder att karn skulle få si na. — Vär å vär vart dä för na, stackern. Å di siste vickra gjorde 'o så jämt ärne mä någe i finkammern. Sånt kunne allri slute väl. I da

hadde 'an ingit låss om när 'an geck ner te göla. — Gardina rörde sä. Då va 'an säker på't.

Vaka te vattninga närmest lann va lätt gjorder. Ruebonn stack ner näven blann isbita i vattnet för te märke på tjöckleka ve kantra. — Hunna va kallt dä va! Tvåltre tum — trodde mäst dä. — Husch — va ä dä här! — Ruebonn feck tag på någe inunner vaka sôm gjord'en rädder, store karn. — Va dä möjlit?! — Pøjken?! — Skulle 'an? — 'An titte öppåt backen fall drängen va ute. Rope på'n toles 'an inte, för då hadde — nu va 'o där i fönstart igen. Hadde 'o gitt märke te någe? — Säkrest å vänte te kvällninga. — Väcket feck fäll vare i da. — Vet'et måste 'o — vågde en bare!

Ruebonn va hinnen te logdöra när drängen viste sä. 'An vinkte på'n å ba'n te ha kesta iårning i skumma, för vi får nog använning för na nu, la 'an te. — Kände ja rätt kan du hälle mä mätta ve vaka ja högg jämter lann, men vänt te kvällninga mä't å lätt pingla vare, för då nötter rakt ingit te att di därinne får vet'et förrns löcket ä på, för di skulle bare ble vetskrämde.

— Jaja, ä dä så så ska ja fäll göre sôm I sär, men kesta får I lów te hjälpe mä ner mä — 'o står på drängkammervinn sôm I vet. — D'ä väl en bler å mä na, för nog ha dä vatt liksom lite kuslet iblann om kvälla. — Men va ska mora säje när 'o får vete att 'o fått sôn sin tebakars! — Jaja — joo då, säj bare te så ä ja teräss! — Jaja, 'an kunne 'a kummi sôm fôlk mä livet i bihåll, men nu ska en fäll ingit säje ätter dä va så länge säna. — Fjortan år å få e sånn dö! — Ja nu får 'an teminstingens e hederli bigravning, fast dä ä bra långt ätter dössfallet, men bätter sent än allri.

*

— Känner I genn'en? — Jaja, dä va e håll prövning, å sörja ha knafft hinnd stille sä förrns allt dä gamle ä like levnes igen. — Jaja, tröst sä bare, dä kunne gått s'att 'an allri kummi i vigder jol, å nog ska mora ble glar när 'o väl fått'en i kesta, fall 'o mä allri får si'n, för dä töl 'o nog inte ve, så daner 'an ä. — Jaja, d'ä unlit 'an ä så väl bi-

hållen sôm dä sir ut, för många ä bare svampa, när difått ligge så länge i dä våte.

— Jaja, rät på er, hussbonn; prövningra får en lôv te gå gönôm hur svåre di ä. — Jaja, s'att inte ska I ta ve er mer än I töl.

— Vi spanner fäll bare ifrån? — Jaja, d'ä bäst di får vet'et i kväll, för hållans ställer di bare te mä spitakel fall di får vär på't, fruntimra. — Jaja, vi får ju i alle fall lôv te byte på oss lite törrt, för dä va hunna va blöter en ä.

*

— Va har I hatt för er? — Blöter snögen så pass? — Nänä, kunne fäll tro dä. — Ska I byte mä — ä I så våte? — Va ä dä sôm hänt?!

Frågra hagle från både hålla, å ingen hinnde rätt mä te svare, förrns Ruemora själver lästet i öga på först den ene å så den andre.

— Har I hitte pöjken!?

Jo, så va dä. Ruebonn to' hustru i fammen å ba na vare lugner, för nu bihövde 'o inte gå i finkammern om daga å ängsles. Pöjken skulle komme i vigder jol, å sän så skulle dä nog ble gött å väl igen.

Ruemora skälvde å gråt s'att hjärtet kunne briste, men 'o gråt like mycke i gläjjen över att pöjken va hitt'en sôm i sôrga för 'o va tvungen å mist'en för andre vänner. Men den gråta gjorde Ruemora gött, för nu va vissheta mä na, sanninga om'et, å ho ga na ro i själa å mo' te leve.

BESKRIVNING AV BYGDEGÅRDEN VID WASSELHYTTAN

FÖR »HEMBYGDEN» AV ARKITEKT O. STYLIN, ÖREBRO

För dem, som äro intresserade av huru en bygdegård i Örebro län planerats och byggts, lämnas härmed en beskrivning.

Vid utformning av bygdegårdens yttre karaktär ha de västmanländska gårdarna av bergslagstyp varit huvudmotiv, icke blott från estetisk utan även från praktisk och ekonomisk synpunkt.

Utvändigt är byggnaden rödfärgad med breda vita pilastrar.

Taket är täckt med enkupigt, oglaserat, rött taktegel.

Portal och dörranordningar äro även av en för Bergslagen säregen typ.

Grund och sockel gjord av granit.

Lillstugan förlagd mot söder, och huset sålunda i åsens längdriktning med front mot vägen.

Fönstren satta bra nog högt för att vara bättre skyddade ut- och inifrån.

Från stora entréns vindfång finnes tillträde till såväl stora som lilla salen och läktaren.

Lilla salen är lätt tillgänglig från alla håll och med bekväm servering från köket vid festliga tillfällen. Då lilla salen är oberoende av den stora, kan den användas särskilt. Anordnad med synligt bjälktak samt öppen gammaldags spis.

I stora salen äro sittplatserna ordnade i salens mitt för erhållande av utsikt.

Vid sammanslagning av stora och lilla salen

inrymmes 246 sittplatser. Läktaren rymmer 90 st. = summa 336 sittplatser.

Färgstämningen — den rätta målningen av salarna är av största vikt och bör vid bestämmandet helst byggnadens arkitekt konsulteras. I detta fall har panelen gjorts blågrön.

Lilla salens paneler ha även gjorts blågröna med gula väggar och vitt tak.

För att slippa fula kaminer inne i salarne är en s. k. värmekammare för dessa anordnad med skötsel från köket.

Alla ytterdörrar utåtgående från brandsäkerhetssynpunkt.

Då salarnas golv är plant, har någon lutning gjorts å scenens golv för bättre utsikt. Läktaren trappformig. Till vänster om scen plats för orkester.

Ett litet särskilt apparatrum finnes bakom läktaren med rabbitzputs invändigt för eldfaran.

Kulisser, möbler m. m. kan genom direkt lucka intagas på scenen.

Särskilda herr- och damklädesloger finnas.

Lokalen avsedd som "hembygdegård" för orten, hyres av platsens templarloge.

Lokalen har smakfullt dekorerats och scenen försetts med vackra kulisser, vilket den kände bergslagskonstnären Johan Stenström har äran utav. (Eftertryck förbjudes.)

L E R H U S

FÖR »HEMBYGDEN» AV CARL J. ELLINGTON

Hembygden ger oss allt emellanåt något om gamla goda element i stilen på de hus vi bygga, såväl vanliga boningshus som i byggnader för allmänna ändamål. Jag önskar därför att på det området inflika ett litet bidrag, som dock endast skall avse de företrädesvis i södra Sverige förr mycket förekommande lerhusen.

Den korsvirkessstil, som förr så allmänt förekom i Tyskland, Danmark och södra Sverige, hänger samman med att man använde lera som utfyllning i alla mellanrummen mellan stolpar och strävor. Där själva stilen på så sätt blivit hävdvunnen, bevarar man den numera gärna även där mellanfälten utfyllas med vanligt tegel i stället för soltorkat lertegel, ris- och "klin"-massa eller på annat sätt ingjuten lerfyllning.

Utom dessa korsvirkeshus har man på samma orter även byggt lerhus utan korsvirke. Denna byggesform utfördes medelst ett slags stöpnings- eller gjutningsprocess, där en massa bestående av lera, grus och halm eller hackelse (stundom ljung) först tillreddes genom ältning och sedan hoptrampades i gjutformar, som flyttades allteftersom arbetet å väggen framskred. Sådana hus finnas icke blott i södra Sverige utan även här och var i nästan samtliga provinser norrut i Svealand och sydligare Norrland. Och vilkendera metoden man än använde har givit till resultat, att lerhusen fått namn om sig att vara sunda, varma, torra och mycket hemtrevliga.

Lerhusbyggandet har under senare tider börjat återupptagas igen. Härvid har man mestadels tillämpat ett mera tidsenligt förfaringssätt, i det lerjordsmassan tagges halvtorr och hopdrives genom stampning i formar, varigenom väggen dels blir mera solid och stenhård och dels kan byggas upp mycket fort, enär den kan påbyggas oavbrutet utan några mellandagar för ett varvs torkning.

Denna nyare metod har kommit till användning inom Malmöhus läns egnahemsförening och har även utnyttjats i flera andra provinser, synnerligast å slättland och företrädesvis för byggen å lantgårdar, där man ju har byggmaterialet (jorden) gratis och kan utföra det tämligen enkla byggarbetet med gårdens eget folk och på så sätt undviker kontanta utgifter för stommet till ett sådant hus. Flera hundra sådana hus ha uppförts här i Sverige under de senare åren. Även i Danmark och Norge har lerbyggeriet återupptagits i antingen den äldre stilen eller i moderniserad form (stampning). Lerstampningsmetoden användes icke blott för boningshus och uthus i landet utan även för möteslokaler, skolor, bygdemuseer o. d.

En instruktionsbok (illustrerad) har utgivits för att förhjälpa dessa gamla hedervärda lerbyggesmetoder till en välförtjänt renässans, och med tillhjälp av denna handbok kan vem som helst bli sin egen självbyggare och med egna händer forma sitt eget varma hus ur egen torva på egen torva. (Bokens pris 5 kr. hos undertecknad.) Ingen behöver tro att ett sådant hus är mindrevärdigt på något sätt — varken i fråga om hållbarhet, varaktighet eller sundhet. De lämpa sig utmärkt för egnahem på landet och i förstäder och ha sådana hus även blivit uppförda å en del herrgårdar. I ett dylikt hus i Uppland är platsens postkontor inrymt. — Och det må nämnas att författaren och Nobelpristagaren Knut Hamsun, älskare av allt gammalt, sunt och gott hos lantfolket, utnyttjat lerbyggesmetoden å sin vackra lantegendom Nørholmen.

Karl J. Ellington.

(Ingenjör, adr.: Hesselby Villastad.)

F I N G E R P O L K A

Tur 1. Polkett par och par i ring.

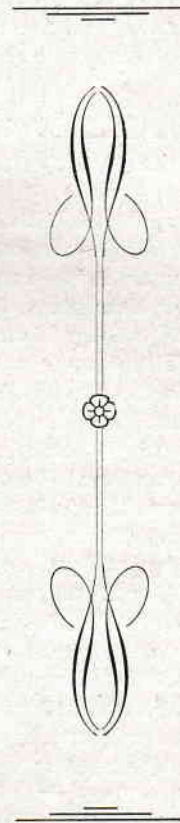
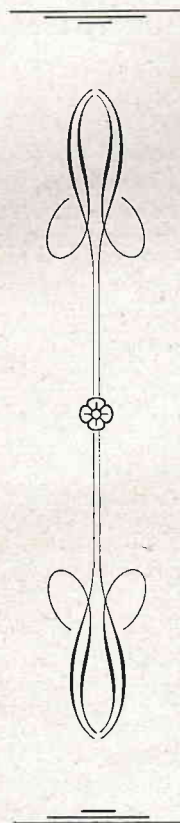
Tur 1. Kavaljer och dam vända sig emot varandra, hand i sidan, stampar med vänster fot (takt 1), så höger fot (takt 2), därpå tre hastiga trampsteg (takt 3, 4). Bägge klappa i händerna två tag, sakta ett slag på var takt, så tre hastiga slag. Bägge höter med högra pek-fingret åt varandra tre hastiga gånger, likaså med vänster hand. Bägge slå sina högra händer i varandras och vända sig ett halft varv vänster om.

Upprepas, och så ånyo polkett.

AUGUSTINATT ÖVER GRIPSHOLMSFJÄRDEN

*Klingande mandolin,
dallrande, späd och fin
ljuder din ton i den slumrande världen.
Mäktig som stormens brus,
känslig som skogens sus
flyger din klang över vilande fjärden.*

*Svagt skymtar månens ny,
dyster är himlens sky
tung hänger luften av nattliga dimmor.
Fågeln är tyst och skygg,
bidar i nästet trygg
kommande dagningens gulröda strimmor ...*

Tätting.

Smålands-Östergötlands Kretsförbund av Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur

Här nedan följer en särskild, alltid stående avd. inom »Hembygden» för Småland-Östgötakretsen. Alla som önska bidra till dessa spalters fyllande med notiser, bilder och referat, kan insända dessa till kretsens sekr. hr ALFR. RYDÉN, TRANÅS, som redigerar sidan och sköter korrespondensen med red. i Stockholm.

SOMMABYGDENS SJÄTTE HEMBYGDSFEST

söndagen den 27 juli i år, samlade större folkskaror än någonsin tillförne. Fem somrar å rad har Sommaygdens och Holavedens befolkning mött upp till ståtliga fester å det natursköna Bodaberget, 1 mil från Tranås. I år hade festen förlagts till själva Tranås. Det var Holavedens Hembygds- och Fornminnesförening, som tillsammans med Tranås Gymnastikskällskap kallat till folkfest å den förra föreningens vackra område, Ekbacken, nyligen upplåtet av Tranås stad för föreningens blivande fornhem och övriga anläggningar. Grunden till fornhemmet invigdes vid festen av stadsstyrelsens ordf. J. Sjöberg, som i ett högstämt tal lyste "frid och lycka över byggnadsgrunden, över byggnadens uppförande och fortbestånd samt över dess ändamål". Byggnaden, som skall uppföras, har ursprungligen varit bostadshus å Norra Wi församlings prästgård i Ydre härad och har av hembygdsföreningen inköpts för flyttning till Tranås.

Den till mellan 5- å 6,000 personer uppgående publiken bjöds på uppvisning av folkdanser av Gymnastikskällskapets folkdanslag och sång av dess folkvisekor samt Tranås Hembygds-kör. "Delsbostintan", den ena av hembygdsfestens främmande gäster, vann helt åhörarna med sin dråpliga landsmålstolkning och sina låtar. En annan publikgunstling är allas vår Olle Knut Ekvall sedan gammalt, och att han var med är en given sak. Efter en uppmärksammas konsertavdelning av Tranåsscouterernas musik-

kår bestogs talarstolen av dagens andra främmande gäst lektor Karl Starbäck, som höll ett synnerligt intressant föredrag om Naturen och hembygden.

Festen gynnades av vackert väder men avbröts strax före avslutningen genom ett häftigt åskväder, som åstadkom ett brådstörtat uppbrott. Vid festen anordnade serveringar gingo utmärkt och en tombola med 2,000 lotter såldes på några timmar. Det ekonomiska resultatet blev glänsande.

MED NÄSSJÖ FOLKDANS- LAG I HVETLANDA OCH HULTSFRED

Undertecknad hade den 29 juni och 6 juli nöjet medverka i Nässjö pigga folkdanslags uppträdande i Hvetlanda resp. Hultsfred, i förra fallet såsom spelman och i senare i danslaget. Mina intryck från dessa båda resor — framför allt Hvetlanda — äro av så angenäm art, att jag ej kan låta bli relatera samma i denna vår avdelning av vår kära "Hembygden".

Vad då först lagets uppträdande i

Hvetlanda

(å en Rödakorsfest) beträffar gjorde det gott i själen på en gammal folkdansare att skåda all den förståelse för vår goda strävan som därvid kom till synes. Ögat fägnades vid anblicken av de gemytliga Hvetlandakvinnornas — äldre som yngre — bemödanden att giva festen i fråga en så äkta och svensk prägel som möjligt genom att skruda sig i våra vackra sockendräkter. Var finnes å annat ställe i Småland där äldre kvin-

nor i 50- å 60-årsåldern ikläda sig sina folkdräkter vid de festligare tillfällena? Man brukar tvärtom vara van vid att se festmedverkande utspökade i sina skrikande och osmakliga maskeraddräkter.

Hvetlandakvinnornas exempel manar i sanning till efterföljd även å andra platser. Jag önskade verkligen, att vännen Frelin varit tillstädes med sin "krets"-kamera, så att man kunnat föreviga ett par illustrationer över festen och medverkande i alla dess former, vilket jag är övertygad skulle hava sitt speciella intresse även för "smälänningar i förskingringen", vilka jag vet att vårt blad når.

Det var ej nog med att man gladdes åt förutnämnda förhållande, utan man kunde även med tillfredsställelse konstatera det livliga intresse ortsbefolkningen lade i dagen för våra folkdanser. Bifallet blev också ovationsartat, och då sista dansen "Oxdansen" slutförts, var det med möda undertecknad kunde freda sig själv och sin fela från den folkdanshungriga publiken. "Snälla farbror, mer, mer!" bads bevekande av små söta flickebarn, kombinerat med den äldre publikens kraftiga applåder, som ej syntes vilja taga slut. Nåja, såväl min fela som Nässjöpojarna orkade "Oxdansen" en gång till under publikens jubel. Förutom denna dans slog "Vingåkersdansen", utförd av Olle Linnér, Astrid Brodd och Eva Miller, särskilt väl an.

I Hultsfred

röntes ej samma förståelse och intresse för folkdansarna som i Hvetlanda. Publiken syntes ej vara med

i noterna förrän vid de sista danserna, då vi hugnades med livliga applåder. Dessförinnan stodo flertalet av publiken och begapade oss, som om vi varit några slags vidunder från fjärran land. —

Undertecknad är böjd för att förneka Hultsfredsbornas sakkunskap i folkdans, ty Nässjölaget, utfyllt med trenne par från Jönköping, utförde nämligen sina danser på ett så nöjaktigt sätt, att man härvidlag ej kunde hava något att anmärka. Man får verkligen söka efter ett par, som dansar "Jössehärads Polska" med sådan kläm och schwung som Olle Linnér och Astrid Brodd. Denna dans väckte också berättigad genklang.

Även de övriga danserna vittnade om att lagets f. d. ledare, styckjunkare Österberg, Jönköping, och dess nuvarande dito, Olle Linnér, nedlagt ett gott arbete vid inövningen av desamma.

"Hakarp".

ÄNNU EN NERIKE- SPELMAN

Lantbrukare hr *Ernst August Danielsson*, Hasta, Götlanda, är äldre broder till den förut i "Hembygden" presenterade nerikespelmannen Linus Danielsson. Båda ombud för Ringens spelmanssektion i Nerike och livligt intresserade av ett hela landet omfattande spelmansförbund. D. började spela fiol redan som skolpojke och lärde noterna av den numera framlidne klockaren (Värmlandsklockaren) Carlson i Götlanda. Till en början intresserade sig D. för altfiol och cello, som han spelade tillsammans med brodern Linus. Sedermera började han även hantera vanlig fiol och är nu en framstående bygdespelman. D. är av en tillbakadragen och förnäm natur; spelar mycket i ensamhet och är även intresserad av hemslojd. Lanthemnets många bohagsting och redskap förfärdigar han med praktisk förståelse och god konstnärlig blick. D. är även intresserad av sång och är själv god sångare. Sedan många år tillbaka har han tillhört Götlanda kommunalfullmäktige och åtnjuter liksom brodern L. ett mycket gott anseende

Lantbrukare Ernst August Danielsson.

runt om i orten. Det är sådana män vi behöva i Sverige, som förstå att göra livet leende ute i bygderna, självlärda konstnärer, spelmän, sångare och på samma gång praktiska och dugliga vardagsmänniskor.

E. G—r.

I NACKARPSDAL

hade Skånes folkdanslag ordnat en fest under pingsten; något referat om denna har dock icke inkommit till dato, varför vi få hoppas att den värdiga och vackra festen, som före pingsten reklamerades, fick ett gott förlopp.

I V I S B Y

ha S. G. U.-kongressen firat mid-sommar med dans, tal och sång. Festen har varit lyckad och storstilad.

I S Ä T E R D A L E N

ha de årligt återkommande spelen även i år gått av stapeln under värdiga och vackra former. Sätters folkdansare ha i hög grad bidragit till festens program och skådespelet "Härmännen på Helgoland", som uppfördes, är förmedlat genom Sv. Ungdomsringen.

Vi behöva ej så mycket konstnärer på alla områden, utan vi behöva

verkliga män. Vi behöva ej dockor, utan verkliga kvinnor.

*

FOLKDANSLAGET »NATIONAL» I CHICAGO U. S. A.

I fjol träffades några svenska ungdomar på en friluftsfest här i Chicago. Vi resonerade då om möjligheterna för bildandet av ett svenskt danslag härute och ett par månader senare var tanken förverkligad. Laget började övningar, antog stadgar och namn och redan i februari i år gav det sin första uppvisning, och kunde glädja sig att åt dess prestation mottogs med stormande bifall från publiken och fin kritik från de svensk-amerikanska tidningarna. Den 15 juni i år medverkade laget vid "Svenskarnas dag" i Ravinia Park i Chicago. Trots regnväder var festen besökt av 9,000 personer. Att man värderade våra gamla folkdanser, fick man bevis för, ty många gamla svenskar, som vistats härute 15 å 20 år, och en del födda här i landet, kom efteråt och uttalade sin beundran över vår uppvisning och vår gamla vackra och gedigna danskultur. Det som mest slog an var "Väva vadmal" samt solodanserna Halling och Jössehärads Polska. "Väva vadmal" var "En beautiful dans".

Det svåraste för oss härute är att få intresserade spelmän. Vi ha redan haft ombyte på spelman 3 gånger men vi ha beslutat att ej ge tappt och har nu lyckats att få en musikant som är verkligen intresserad av vår gamla musik och våra danser. Meningen med denna lilla notis är att visa folkdansarna hemma i vårt gamla kära land, att även i Amerika finnes intresse för hemlandets gamla kultur och att det även härborta arbetas för dessa idéer. Och så till slut en hälsning från folkdanslaget "National" i Chicago till alla Sveriges folkdansare och hembygdsvärdare.

Birger Reberg.

F R Å N N O R G E

Den Norske Folkviseringen,

som startades av Einar Øygard för ett par år sedan, och vars mening

och ändamål var att locka ifrån Norges Ungdomslag deras danslag och spelmän, och därav bilda en ny organisation, har nu fått sin dödsstöt och torde väl knappast kunna rekonstrueras. Denne Øygard har satt i gång med ett lotteri, vilket sköts på ett sådant sätt att polisen har försäkrat sig om hans person. Den skrift som Øygard utgav är också slut, så hela sagan blev av kort varaktighet.

Det mäktiga Norges Ungdomslag har givetvis efter denna händelse blivit ännu mycket starkare sedan denna sprängorganisation upphörde och vi iå väl hoppas att spillrorna av Øygards slagna armé må finna tillflykt till den stora föreningen N. U.

Händelsen är beklaglig, men på samma gång varnar den för dessa splittringsorganisationer, som ibland dyka upp, men lika hastigt försvinna. De kunna dock göra en hel del skada under den tid de leva.

Stämneskrå.

Norges Ungdomslag har, som förut här meddelats, utgivit en bok om resor och färder under sommaren 1923.

Boken är gedigen, humoristisk och litterärt njutbar. Den talar om den stora färden till Nord-Norge, men ägnar även flera blad åt Göteborgsfesten. Många både fula och vackra "gubbar" finnes i de trevligt skrivna skildringarna, och den rekommenderas varmt till alla som

vunnit vänner i vårt vackra grannland. Boken är redigerad av Edv. Os och "då göres ej mer vittnes behov". Den är billig och kan rekvireras direkt från N. U. Skrivarstova Rosenborggt. 22, Oslo.

VÅRT VACKRA SPRÅK

En moder skriver:

Kan det intressera er att ta del av följande dialog mellan mina båda söner (lärjungar vid ett läroverk på Söder, den ena gymnast och den andra i klass 3)?

Gymn.: Det var en pajs som åkte tjall i plugge för han panga en dora, vet du vem de' va'?

3-kl.: De' va' mandrom.

Gymn.: Va re du, Va bellar doran? Ha ru stålar?

3-kl.: Stålar? Mandrom som kinna bembel dankar!

Gymn.: Latjo! Får'u drag åv stabben!

3-kl.: Drag åv stabben! Mandrom som ä' bundis me stomman.

Den lyckliga modern passade på att teckna upp det vackra språket för event. översättning.

Översättning:

Gymn.: Det var en pojke som åkte fast i skolan för att han slagit sönder ett fönster (kastat en sten i), vet du vem det var?

3-kl.: Det var jag.

Gymn.: Var det du? Vad kostar fönstret? Har du pengar?

3-kl.: Pengar? Jag som köpte fem — (här har emellertid vårt ekenskisvetande en lucka, vi kunna inte komma riktigt underfund med vad danekar skall vara. Kan det ha något med radiomottagarnas lampor att göra? Den mera kunniga må svara.)

Gymn.: Ha, ha, det var bra! Nu får du smörj av pappa!

3-kl.: Smörj av pappa! Jag som är så tummis (det förstår kanske den lyckliga modern?) med mamma.

Är det emellertid bra att låta pojkar få ha så mall med stålar? Det är så många kisar som locka. För att inte tala om gymnasterna, som alltid löper fara från skarpt svidrade door, som längta efter jazzfik eller vilja kila på bibban.

För övrigt kan den lyckliga modern upplysa sin son gymnasten att det heter pajsare och inte pajs samt att dora börjar bli lite gammalmodigt. Numera säger man varing.

(D. N.)

TVÅ MONUMENT

Vänersborg har ej alltid legat på sin nuvarande plats. Den daterar sina anor från Brätte. Där har rests en minnessten, vars inskrift lyder:

Här låg fordom Vänersborgs moderstad Brätte, gammal marknadsplats, fick stadsprivilegier 1603, konfirmerade 1619, överflyttade på Vänersborg 1646.

L Ä R O B O K

I

SVENSKA FOLKDANSER

Finnes att tillgå hos
herrar Bokhandlare
samt direkt från

SVENSKA
FOLKDANSRINGEN
STOCKHOLM 50

Per tub 75 öre

MEDICO
Tändcrème
Gör tänderna friska
och bländande vita.

MEDICO
GÖTEBORG.

Generalagentur för Stockholm: Landberg & Wingardt.

Västmanlands läns Hemslöjdsförening

Wästerås

Möbeltyger
Klänningstygger
Gardiner
m. m.

Sockendräfter från Västman-
land samt material till desamma

Tel. Wästerås 19 07

Malmöhus Läns Hemslöjdsförening

Malmö—Bålsångborg

Tel. 26 16, 72

§

Säradsdräfter från länet
utföras på beställning.

Öfen material
o. upplagningar lämnas
bereddilligt åt de som så önska

Skandinavisk Konstslöjd-Försäljning

77 Drottninggatan 77
Tel. 302 43 Grundad 1896 Norr 7 43

Stockholm

Nationaldräfter
Hemslöjdsvävnader

Handarbeten

Träarbeten

Målade, snidade och trävita.

Vänersborgs söners gille reste min-
nesstenen 1920.

På vägen från Vänersborg till
Brättestenen, fästes resenärens upp-
märksamhet å ett stort järnkors inom
en inhägnad. Man träder in och lä-
ser:

Här var Vassända kyrka och be-
gravningsplats till 1801. 1915 reste
Vassända-Naglums församling vär-
den i vördnad för fäder, som skog
röjt, mark plöjt, dygd bevarat, tro
försvarat.

EN F. D. BÄRGSMANSBY

Tjärnäs by i Torsåkers s:n, Gä-
strikland, var för några tiotal år se-
dan en bärghsmansby. Byns bönder
eller bärghsmännen, som de kallades,
idkade bärghsbruk med masugnsdrift
och stångjärnssmide. Av denna
bärghshantering äro ännu många spår.
Sådana äro de raserade vattenfallen.
Vid pass en kilometer från byn är
Stollbärgen med sin 300 meter långa
stollgång, bränd genom berget fram
till en numera oarbetad gruvöppning,
kallad Stollgruvan. Denna stollgång
är mycket gammal. Den har be-
söckts både av Gustaf II Adolf och av
Carl XIV Johan.

Emellan byarne Fagersta och Tjär-
näs är sjön Stora Gösen. Denna sjö
hade för länge sedan två avlopp uti
en numera torrlagd sjö, kallad Kär-
ven. Vid nämnda utlopp i sjön var
då en sumptrakt, ett näs, kallat Kärr-
näs. Så har också bynamnet skri-
vits förr.

I de av bärghsmännen använda vat-
tenfallen har nu Hoforsverken an-
läggningar för elektrisk drivkraft.
Hoforsverken äga nu hela den forna
bärghsmansbyn. I byn idkas nu en-
dast jordbruk.

K Y R K T A G N I N G

Då biskop Landgren var kyrko-
herde i Delsbo brukade han vid kyrk-
tagning av de kvinnor, som haft
oturen att bliva bedragna, hålla
skarpa moralpredikningar efteråt i
sakristian.

En mycket vacker stinta sade då
efter sedan prosten slutat: "Hä va
bå inkeli å leli dåhar. Gu vill ha
själa', å kongen vill ha folk, å
jå skå ha ugveit fö älltihop!"

(Helsingrunor.)

HEMBYGDENS PRENUMERATIONSPRISER

Helt år kr. 4:80

Halft år kr. 2:60

Kvartal kr. 1:50

Lösnummer kr. 0:40

Prenumeration verkställes bäst
genom posten eller direkt från
Redaktionen av Hembygden,
Stockholm 50.

Tidn. utkommer 12 ggr om året.

I den mån utrymmet tillåter det, omfattar tid-
ningen även aktuella saker, men kommer fram-
förallt att utgivas som landskapsnummer, om-
fattande folkmusik, hemslöjd, hembygdsvård,
folkdans m. m. samt förbundsmeddelanden fr.
de olika sektionerna.

Konstfliten

Förening för
Hemslöjd och Konsthantverk
Uställnings- och försälj-
ningslokal i

Gamla Sögsölan
Göteborg

Mitt emot John Ericsson-
statyn.

Budkavlen

utgiven av

Brages Sektion för
Folklivsforskning
Helsingfors

Fyra 24-32 sidiga num-
mer årligen. Pris per
årgång: i Skandi-
navien 2:- Kr.

Prenumerera hos

Föreningen Brage
Boulevarden 7,
Helsingfors

Årgång I-II, 1922-1923, er-
hållas till samma pris.

”Han gör ett gott intryck.....”

tänker den unga damen. Därför får den unge mannen företräde framför sin granne, vars yttre vanprydes av dålig hy.

Det personliga intrycket spelar en stor roll i det dagliga livet, i affärer, vid knytande av bekantskaper, vid strävandet att vinna en god anställning. En frisk hy med dess prägel av hälsa och kraft har lika stor betydelse när det gäller en man som för damerna. Alla vinna på att äga en sund hud och en oklanderlig hy.

Det yppersta medlet att vinna och bibehålla en frisk hy är att taga Elfströms SVAVEL-TJÄRTVÅL N:o 1 till sin daglige morgonkamrat. Den renar nämligen porerna fullständigt från damm och smuts samt underlättar därigenom hudens ostörda verksamhet. Finnar, pormaskar etc. tager den bort på ett enkelt och naturligt sätt därigenom att den underlättar porernas uppgift att bortföra avsöndringarna från kärl och vävnader. I dess lödder ingå bl. a. tjära och svavel — tvenne sedan urminnes tider välkända hälsobringande hudmedel — och därigenom tillför den huden just de ämnen, vilka oskadliggöra allt, som kan genom retning vålla sjuklighet av olika slag i huden.

Rena porer —
hudens hälsa.

Man må icke förbise att Elfströms SVAVEL-TJÄRTVÅL N:o 1 har inga nackdelar gemensamma med de gamla, svarta och obehagliga tjärtvålarna. Den är framställd enligt en speciell tillverkningsmetod och därigenom en produkt, som erbjuder lika stort behag i användningen som vilken annan toalett-vål som helst.

Säljes överallt à 1 kr.

ELFSTRÖMS TEKNISKA FABRIK,
GEFLE